

Намагаючись відновити державну єдність та могутність Русі, В. Мономах встановив добрі стосунки з відносно самостійними князями Чернігово-Сіверської, Галицької та Полоцької земель; його владі підпорядковувалась більшість удільних князів: турово-пінський, мінський та волинський.

Як освічена та відповідальна людина, В. Мономах увійшов в історію як письменник та педагог. Особливу увагу він приділяв вихованню своїх нащадків. За цієї причини, перед смертю В. Мономах написав твір «Повчання дітям», в якому він ділився своїм життєвим досвідом та говорив про моральні принципи поведінки ідеального князя.

Таким чином, політичну діяльність В. Мономаха можна назвати вдалою. Він зміцнив центральну владу та відновив єдиновладну монархію, що занепала після смерті Ярослава Мудрого. Князю вдалося на деякий час зупинити роздроблення держави. Також на позитивну оцінку заслуговує його прагнення поділитися досвідом з майбутніми поколіннями.

Щебілова О.Р.
Науковий керівник: Гонтаренко Л.О.
НУЦЗУ

ОПЕРАЦІЯ «ВІСЛА». ПОГЛЯД СЬОГОДЕННЯ

Становлення демократичної Польщі й незалежної України наприкінці ХХ ст. супроводжувалось активізацією польсько-українських відносин. Актуальним питанням для обох країн стало переосмислення історичного досвіду, пов'язане з відмовою від усталених міфів і стереотипів.

Архівні документи з депортації українського й польського населення в 1944–1946 рр., опублікував В.Сергійчук. Праці Є.Місила «Акція Вісла», «Репатріація чи депортація». Праця Є.Пастернака «Нарис історії Холмщини і Підляшшя (нові часи)», коментує події на підставі польських і радянських документів.

Глибокий слід у свідомості обох суспільств залишили криваві зіткнення між поляками й українцями в роки Другої світової війни: жорсткий конфлікт ОУН та УПА з Армією Крайовою, Волинська трагедія, операція «Вісла». 28 квітня 1947 року оперативна група «Вісла», що налічувала близько 20 тисяч солдатів, функціонерів управління громадської безпеки і громадської міліції, розпочала виселення українців. Акція мала намір знищити духовні корені українського народу шляхом його тотального виселення, охопила територію 19500 кв. кілометрів - Лемківщину, Надсяння, Холмщину, Підляшшя. Тут від доби Київської Русі постійно проживали єдиною спільнотою українці. Того дня шість дивізій Війська Польського оточили українські села, а відділи НКВС і Чехословацької прикордонної сторожі заблокували кордони на сході і півночі.

О 4-й годині ранку операційна група «Вісла» під командуванням генерала Моссора приступила до вивезення українців до воєводств північної і західної Польщі. Розподілили вони по 20-50 солдатів на одне село плюс 30-150 - особовий відділ на кожний з 28 підрайонів, на які припадали від 6 до 21 сіл. Такий розрахунок сил свідчить про те, що основною метою акції «Вісла» було виселення українців, а не боротьба з УПА. Операція «Вісла» тривала з 28 квітня до 12 серпня 1947 року. За цей час з українських етнічних земель у Польщі виселено на північно-західні землі 140575 осіб української національності та змішаних польсько-українських сімей. Операція розпочалася, коли люди засіяли свої поля, а нового врожаю ще не зібрали. Все треба було залишити і виїжджати з тим, що можна було покласти на віз, а найчастіше, нести в руках.

Чи правильно вважати операцію «Вісла» етнічною чисткою? Сам цей термін у міжнародних відносинах є відносно новим. Уперше термін «етнічні чистки» був вжитий у резолюції Ради безпеки ООН, яка стосувалася подій війни у колишній Югославії. Ця резолюція та складений на її виконання звіт Комісії експертів визначають етнічні чистки як «використання сили або погроз для вигнання осіб, які відносяться до тих чи інших груп, з будь-якого району з метою перетворення його на етнічно однорідний», а також як «цілеспрямовану політику, розроблену однією етнічною або релігійною групою для усунення

примусовими та такими, що призводять до терору, методами, цивільного населення іншої етнічної або релігійної групи з певних географічних районів».

Головною метою операції «Вісла» було примусове переселення українського населення з чітко визначених територій на південно-східному прикордонні Польщі із заборонаю самовільного повернення на ці терени. Унаслідок акції депортовано понад 140 тис. українців, а натомість на їх місце переселено близько 14 тис. поляків. Це фактично перетворило територію Закерзоння на етнічно однорідну. З огляду на це, операцію «Вісла» можна вважати етнічною чисткою.

Отже, операція «Вісла» у повоєнний період була найжорстокішою серед багатьох репресивних заходів польського прорадянського режиму щодо українського населення. Відповідальність за неї несуть тодішня польська комуністична влада, сталінський тоталітарний режим і керівництво УРСР, яке сприяло цьому злочину. Метою переселення було розпорошення українців і їхня асиміляція на Західних теренах Польщі, які після Другої світової війни відійшли до Польщі. Ніяким мірилом не можна обрахувати людських утрат, моральної дискримінації українців на місцях поневірянь, а також безповоротно знищену багату та унікальну матеріальну й духовну культуру українців, на долю яких випали ці важкі випробування.

Kucher D. O.
Scientific supervisor Dvorkin I.V.
NTU «KhPI»

POLTAVA DURING THE NAZI OCCUPATION REGIME 1941-1943

Unfortunately, the study of the occupation regime during the Second World War has now become relevant. Part of the Ukrainian lands after 2014 and after the full-scale invasion in 2022 are occupied.

Since September 1941, Poltava Oblast was included in the zone of military administration due to its proximity to the front. When the front line moved from